



O R Z E C Z N I C T W O

TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 18 kwietnia 2023 r.

Pozycja 100

POSTANOWIENIE

z dnia 24 marca 2018 r.

Sygn. akt Ts 39/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.C. w sprawie zgodności:

art. 117 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 3 pkt 11 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1589):

1) w zakresie, w jakim:

- a) dopuszcza przymusowe leczenie lub rehabilitację skazanego, u którego stwierdzono uzależnienie od alkoholu, pomimo braku jego zgody,
- b) nie wskazuje zakresu oddziaływań leczniczych lub rehabilitacyjnych, które mogą być stosowane bez zgody skazanego, oraz
- c) obliguje sąd do zastosowania leczenia lub rehabilitacji pomimo braku zgody skazanego, z art. 47 oraz art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

2) w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości poddania postanowienia o przymusowym leczeniu lub rehabilitacji skazanego kontroli instancyjnej, z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

1) nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej w części dotyczącej badania zgodności art. 117 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 3 pkt 11 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1589), w zakresie, w jakim:

- a) dopuszcza przymusowe leczenie lub rehabilitację skazanego, u którego stwierdzono uzależnienie od alkoholu, pomimo braku jego zgody,**
- b) nie wskazuje zakresu oddziaływań leczniczych lub rehabilitacyjnych, które mogą być stosowane bez zgody skazanego, oraz**
- c) obliguje sąd do zastosowania leczenia lub rehabilitacji pomimo braku zgody skazanego, z art. 47 oraz art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;**

2) odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w pozostałej części.**UZASADNIENIE**

1. W skardze konstytucyjnej, sporządzonej przez adwokata ustanowionego pełnomocnikiem z urzędu i wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 20 lutego 2017 r. (data nadania), J.C. (dalej: skarżący) zarzucił niezgodność art. 117 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.; dalej: k.k.w.), w brzmieniu nadanym przez art. 3 pkt 11 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1589): po pierwsze – w zakresie, w jakim:

- a) dopuszcza przymusowe leczenie lub rehabilitację skazanego, u którego stwierdzono uzależnienie od alkoholu, pomimo braku jego zgody,
- b) nie wskazuje zakresu oddziaływań leczniczych lub rehabilitacyjnych, które mogą być stosowane bez zgody skazanego, oraz
- c) obliguje sąd do zastosowania leczenia lub rehabilitacji pomimo braku zgody skazanego, z art. 47 oraz art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji; po drugie – w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości poddania postanowienia o przymusowym leczeniu lub rehabilitacji skazanego kontroli instancyjnej, z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.

2. Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym:

Skarżący aktualnie odbywa karę pozbawienia wolności.

Wnioskiem z 7 listopada 2014 r. Dyrektor Aresztu Śledczego w S. wystąpił do sądu penitencjarnego o wydanie – na podstawie art. 117 k.k.w. – postanowienia w przedmiocie zastosowania przymusowego leczenia wobec skarżącego w związku z uzależnieniem od alkoholu.

Postanowieniem z 14 listopada 2014 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w G. VI Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych orzekł o zastosowaniu wobec skarżącego leczenia w związku ze stwierdzonym uzależnieniem od alkoholu. W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazano, że skarżący został poddany badaniom psychologicznym i psychiatrycznym, w wyniku których zalecono objęcie go leczeniem przeciwalkoholowym z powodu stwierdzonego uzależnienia; przy czym skarżący odmawia leczenia i pozostaje bezkrytyczny wobec nałogu.

Powyższe postanowienie – ze względu na dyspozycję art. 6 § 1 k.k.w. – nie podlegało zaskarżeniu.

3. Zdaniem skarżącego zakwestionowany przepis – z jednej strony – w sposób nie proporcjonalny (art. 31 ust. 3 Konstytucji) oraz sprzeczny z zasadą określoności przepisów prawa (wywodzoną z art. 2 Konstytucji) narusza jego prawa do decydowania o życiu osobistym (art. 47 Konstytucji) oraz wolności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji), z drugiej zaś – godzi w prawo do rozpoznania własnej sprawy w postępowaniu dwuinstancyjnym (art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK)

skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom, a także czy nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 tej ustawy.

2. Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie uczyniono art. 117 k.k.w. w brzmieniu: „Skazanego, u którego stwierdzono uzależnienie od alkoholu albo środków odurzających lub substancji psychotropowych, a także skazanego za przestępstwo określone w art. 197-203 Kodeksu karnego popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych obejmuje się, za jego zgodą, odpowiednim leczeniem i rehabilitacją; w razie braku zgody o stosowaniu leczenia lub rehabilitacji orzeka sąd penitencjarny”.

Przepis ten został zakwestionowany w dwóch zakresach, odnośnie do których powołano jako wzorce kontroli odpowiednio: art. 47 oraz art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji oraz art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.

3. W ocenie Trybunału analizowana skarga tylko częściowo spełnia przesłanki warunkujące przekazanie jej do rozpoznania merytorycznego, a mianowicie w części, w której skarżący sformułował zarzut naruszenia art. 47 oraz art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji przez art. 117 k.k.w. w zakresie, w jakim:

- a) dopuszcza przymusowe leczenie lub rehabilitację skazanego, u którego stwierdzono uzależnienie od alkoholu, pomimo braku jego zgody,
- b) nie wskazuje zakresu oddziaływań leczniczych lub rehabilitacyjnych, które mogą być stosowane bez zgody skazanego, oraz
- c) obliguje sąd do zastosowania leczenia lub rehabilitacji pomimo braku zgody skazanego.

3.1. Skargę sporządził w imieniu skarżącego adwokat ustanowiony pełnomocnikiem z urzędu postanowieniem referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w S. I Wydział Cywilny z 13 grudnia 2016 r. (sygn. akt [...]) i wyznaczony przez Dziekana Pomorskiej Izby Adwokackiej w G. pismem z 31 stycznia 2017 r. (znak: [...]).

3.2. Skarżący wyczerpał przysługującą mu drogę prawną, gdyż postanowienie Sądu Okręgowego w G. VI Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych z 14 listopada 2014 r. (sygn. akt [...]) jest prawomocne i – stosownie do art. 6 § 1 k.k.w. – nie przysługują od niego żadne zwyczajne środki zaskarżenia.

3.3. Skarżący dochował przepisanego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej, który w jego przypadku wynikał z art. 114 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2014 r. poz. 121, ze zm.) w związku z art. 165 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.), mających odpowiednie zastosowanie do jego obliczania stosownie do obowiązujących kolejno: art. 20 w związku z art. 48 ust. 2 z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.), art. 74 w związku z art. 66 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1064), art. 21 w związku z art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157) oraz art. 36 w związku z art. 44 ust. 3 pkt 2 u.o.t.p. TK.

3.4. Zarzut sformułowany w skardze nie jest oczywiście bezzasadny. Skarżący prawidłowo określił przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK), wskazał, które konstytucyjne prawa i wolności i w jaki sposób – jego zdaniem – zostały naruszone (art. 53

ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK) oraz przedstawił w tym zakresie stosowne uzasadnienie (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK).

3.5. W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p. TK – postanowiono jak w punkcie 1 sentencji.

4. Trybunał stwierdza jednocześnie, że skarga w części, w jakiej zawiera zarzut niezgodności art. 117 k.k.w. w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości poddania postanowienia o przymusowym leczeniu lub rehabilitacji skazanego kontroli instancyjnej, z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji, nie może zostać przekazana do rozpoznania merytorycznego.

4.1. Trybunał przypomina, że jedną z podstawowych przesłanek dopuszczalności skargi konstytucyjnej – zwłaszcza w odniesieniu do powołanych przez skarżącego wzorców kontroli – jest wymóg uczynienia jej przedmiotem takich przepisów ustawy lub innego aktu normatywnego, które były podstawą orzeczenia, w związku z którym wniesiono skargę. Jak wielokrotnie podkreślano w orzecznictwie Trybunału, w procedurze inicjowanej skargą konstytucyjną przedmiotem badania Trybunału Konstytucyjnego może być jedynie norma, na podstawie której wydane zostało orzeczenie lub decyzja naruszająca konstytucyjne prawa lub wolności (zob. np. postanowienie TK z 13 listopada 2007 r., SK 40/06, OTK ZU nr 10/A/2007, poz. 137). Artykuł 79 ust. 1 Konstytucji nie gwarantuje możliwości kwestionowania każdego przepisu kształtującego sytuację prawną skarżącego, ale jedynie takiego, który stanowił podstawę normatywną orzeczenia. Skarga konstytucyjna nie może zmierzać do inicjowania postępowania o charakterze abstrakcyjnym (zob. postanowienie TK z 6 lipca 2005 r., SK 25/03, OTK ZU nr 7/A/2005, poz. 83). Innymi słowy, aby uznać skargę konstytucyjną za dopuszczalną, musi występować ścisła relacja (związek) pomiędzy treścią orzeczenia, zaskarżonym przepisem aktu normatywnego a postawionym zarzutem niezgodności tego przepisu z określoną normą konstytucyjną (zob. np.: postanowienia TK z: 4 marca 2014 r., Ts 88/13, OTK ZU nr 2/B/2014, poz. 147; 10 lipca 2014 r., Ts 224/12, OTK ZU nr 5/B/2014, poz. 385 oraz 8 listopada 2016 r., Ts 294/15, OTK ZU B/2016, poz. 507; zob. również postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35 oraz wyrok TK z 20 grudnia 2017 r., SK 37/15, OTK ZU A/2017, poz. 90).

4.2. Uwzględniając powyższe, Trybunał stwierdza, że art. 117 k.k.w. – w zakresie sformułowanego zarzutu naruszenia prawa do dwuinstancyjnego postępowania – nie stanowił podstawy wydanego w sprawie skarżącego postanowienia sądu penitencjarnego z 14 listopada 2014 r., w którym orzeczono jedynie o zastosowaniu wobec skarżącego leczenia w związku ze stwierdzonym uzależnieniem od alkoholu. Sąd penitencjarny nie rozstrzygał natomiast w tym orzeczeniu o (nie)dopuszczalności drogi odwoławczej od postanowienia w przedmiocie zastosowania przymusowego leczenia wobec skazanego. Tym samym analizowana skarga konstytucyjna – w zakresie badania zgodności zaskarżonego przepisu z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji – nie spełnia przesłanek określonych w art. 79 ust. 1 ustawy zasadniczej oraz art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK.

4.3. W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – postanowiono jak w punkcie 2 sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie – w części obejmującej punkt 2 – w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.